

STORTINGET

Grunnlovsforslag 22

(2023–2024)

Grunnlovsforslag fra Frode Jacobsen, Kirsti Leirtrø, Kari Henriksen, Mani Hussaini og Linda Monsen Merkesdal

Dokument 12:22 (2023–2024)

Grunnlovsforslag fra Frode Jacobsen, Kirsti Leirtrø, Kari Henriksen, Mani Hussaini og Linda Monsen Merkesdal om ny § 111 (om grunnlovsfesting av allemannsretten)

Til Stortinget

Bakgrunn

Allemannsretten springer ut av århundregammel sedvane i Norge. Ordet betegner retten for enhver til å oppholde seg i naturen uavhengig av hvem som eier grunnen. Likeledes betegner den plikten til å opptre hensynsfullt og varsomt for ikke å volde skade eller ulempe for eier, bruker eller andre eller påføre miljøet skade. Retten gjelder primært i utmark, men vinterstid også på dyrket mark, inkludert regulerte områder.

Slik allemannsretten nå er regulert i blant annet fri-luftsloven, har den bidratt til å forme oss som samfunn og som enkeltmennesker. Bevisstheten om at retten til å bruke naturen gjelder uavhengig av eiendomsrett, forsterker også folks oppfatning av at landet er for alle. Denne retten, som er rotfestet i og høyt verdsatt av det norske folk, følges av plikten man har til å etterlate den samme naturen i en tilstand som ikke virker skjemmen- de eller fører til skade eller ulempe for noen.

Allemannsretten er også et viktig symbol på at lan- dets innbyggere er likeverdige. Den bygger på fellesska- pet og gir muligheter til å binde folk sammen i gode opplevelser.

Erfaringer viser at allemannsretten godt kan eksis- tere side om side med eiendomsretten. Mange brukere

av allemannsretten er også selv grunneiere og vil derfor ha både forståelse for og stor nytte av den. Men når eien- domsretten har hatt Grunnlovens beskyttelse helt siden 1814 (senere også supplert av internasjonale regler), bør også allemannsretten komme til uttrykk i Grunnloven. I Sverige har kap. 2 § 15 fjerde ledd i Regeringsformen (den sentrale grunnloven) siden 2010 slått fast at «[a]lla ska ha tillgång till naturen enligt allemansrätten obe- roanda av vad som föreskrivits», i samme paragraf som eiendomsretten.

Naturens ressurser må forvaltes på egne premisser og med sikte på bevaring for etterslekten. Plikten til å sørge for slikt vern følger av Grunnloven § 112, og alle- mannsretten må reguleres og utøves i lys av disse verdi- ene. Plassering av den foreslåtte bestemmelsen i tilknyt- ning til § 112 vil bidra til å understreke at allemannsret- ten fortsatt må utøves hensynsfullt og med tilbørlig var- somhet. Allemannsretten vil fortsatt være begrenset av lovgivning og forskrifter om naturmangfold, vannres- surser, motorferdsel og annet. Særregler om båndtvang, bålforbud og restriksjoner ved drikkevann er eksempler på begrensninger av lokal karakter.

Som verdi står allemannsretten fjellstøtt i Norge. Men de arealer som står til rådighet for å utøve den, er under press ikke bare i strandsonen og på fjellet, men også ved utvikling av byer og tettsteder, utbygging av vei og jernbane m.m. til fellesskapets beste. Allemannsret- ten er heller ikke i seg selv til hinder for kommersiell bruk av utmark (for eksempel jakt og skogdrift), og nye bruksmåter presser på.

Forslagsstillerne mener tiden er inne for å grunn- lovfeste allemannsretten. Grunnlovsfesting vil verne mot raske og tilfeldige endringer av hovedreglene om allmennhetens ferdsels-, oppholds- og høstingsrett.

Forslaget vil først og fremst innebære en plikt for stat og kommuner til å sørge for at alle lov- og forvaltningsvedtak tar hensyn til allemannsretten og ligger innenfor de grenser som bestemmelsen etablerer. Bestemmelsen må tolkes med utgangspunkt i allemannsrettens sentrale innhold slik det følger av hovedreglene i frilufsloven og annen aktuell lovgivning på vedtakstidspunktet. Nye bestemmelser som vesentlig svekker allemannsrettens innhold i forhold til dette, kan ikke vedtas.

Selv om hovedvekten vil ligge på plikten som gjelder for stat og kommuner, vil en bestemmelse av denne karakter i siste instans også kunne påberopes for domstolene i tilfelle tvister med grunneiere om for eksempel omfanget av retten til gratis ferdsel eller sanking ikke lar seg løse på annen måte.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

forslag:

Alternativ 1:

Ny § 111 skal lyde:

Allemannsretten med tilsvarende plikter skal stå ved lag.

–

Allemannsretten med tilsvarende plikter skal stå ved lag.

Alternativ 2:

Ny § 112 a skal lyde:

[Som alternativ 1]

Alternativ 3:

Ny § 112 b skal lyde:

[Som alternativ 1]

30. september 2024

Frode Jacobsen

Kirsti Leirtrø

Kari Henriksen

Mani Hussaini

Linda Monsen Merkesdal

Referert i Stortingets møte 30. september 2024.

«Forslaget blir under presidentens ansvar å bekjentgjøre ved trykken for å komme til avgjørelse på første, annet eller tredje storting etter neste valg.»

Masud Gharahkhani

president